

Matusak, Piotr

Sprawozdanie z konferencji naukowej "Integracja Europy. Historia-Problemy-Przyszłość"

Mazowieckie Studia Humanistyczne 1/1, 167-169

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sprawozdanie z konferencji naukowej „Integracja Europy. Historia-Problemy-Przyszłość”.

W dniach 15-16 grudnia 1994 r. w sali Senatu Mazowieckiej Wyższej Szkoły Humanistyczno-Pedagogicznej w Łowiczu odbyła się konferencja naukowa pt. „Integracja Europy. Historia-Problemy-Przyszłość”.

Organizatorami konferencji byli: MWSH-P, Wydział Politologii UMCS, Instytut Historii WSRP w Siedlcach i Fundacja Edukacyjna „Transformacje”. W konferencji uczestniczyło 40 uczonych, wybitnych specjalistów z zakresu problematyki i studiów europejskich z kilkunastu szkół wyższych, instytutów PAN i innych placówek naukowych.

Konferencja odbyła się pod protektorem sekretarza stanu URM prof. dr hab. Jana Monkiewicza i Pełnomocnika do spraw Integracji Europejskiej i Pomocy Zagranicznej.

Celem konferencji było dokonanie wielostronnej analizy historycznych uwarunkowań i współczesnych idei zjednoczenia Europy, traktowanej jako wspólnota polityczna, strategiczna, gospodarcza i kulturowa. Ważną cechą konferencji był jej interdyscyplinarny charakter, pozwalający na całościowe spojrzenie na ten ważny z punktu widzenia naszego narodu, ale jednocześnie niezwykle skomplikowany i różnorodnie w poszczególnych kwestiach szczegółowych uwarunkowany problem. Funkcję gospodarzy pełnili jej inicjatorzy i główni organizatorzy: prof. dr hab. W. Balcerak, prof. dr hab. L. Zacher i prof. dr hab. P. Matusak. Konferencja obradowała w czterech panelach.

Panel historyczny, któremu przewodniczył prof. dr hab. Andrzej Ajnenkiel, swoje zainteresowania skupił na historycznych ideach i wizjach zjednoczenia Europy. Polski dorobek w zakresie kształtowania się tych koncepcji przedstawił prof. P. Matusak w referacie pt. „Polska idea Federacji Środkowej Europy w okresie II wojny światowej”. Jego główna teza zamykała się w stwierdzeniu, że idea federacji europejskiej stanowiła jedną z podstawowych zasad polskiej filozofii narodowej, która sięgała swoją genezą Polski Jagiellonów – opartej na umowie państw i zasadzie dobrowolnego współżycia narodów – jak równi z równymi, wolni z wolnymi. Polska filozofia mesjanistyczna, przekształcona w XX w. w uniwersalistyczną, zastąpiła idee federacji ludów w federację narodów słowiańskich, a następnie federację narodów Europy. Najbardziej doniosłą próbą realizacji tych wizji była koncepcja Federacji Środkowoeuropejskiej, którą realizował rząd Polski na emigracji w okresie II wojny światowej, poprzez tworzenie Związku Polsko-Czeskiego. Pertraktacje gen. W. Sikorskiego z Litwinami 10 stycznia 1941 r. skończyły się fiaskiem, ale z królami Grecji i Jugosławii były pomyślne i kraje te 15 stycznia 1942 r. zawarły porozumienie o Unii Bałkańskiej – jako części Federacji Środkowoeuropejskiej. Inicjatywę tę przekreślił J. Stalin oraz aliancki system zbiorowego bezpieczeństwa.

Problematykę polskich idei zjednoczeniowych postrzeganych przez poszczególne ruchy polityczne, omawiały kolejne referaty: prof. dr hab. M. Śliwy o wizji zjednoczenia Europy w programach partii socjalistycznych i Międzynarodówki Socjalistycznej; dr J. Gmitruka na temat idei zjednoczenia Europy partii chłopskich, słowiańskiego ruchu młodowiejskiego i Zielonej Międzynarodówki.

Ks. dr Z. Skielczyński w referacie „Unia i Ekumenia w Europie”, wskazał na te wartości i idee, które zmierzają ku Europie chrześcijańskiej. Współczesna Europa nie zawsze jednak uznaje chrześcijańską wizję człowieka i cywilizacji ludzkiej. Nawiązał do tego na forum Parlamentu Europejskiego 11 października 1988 r. Ojciec Święty Jan Paweł II: „Jakże Kościół – mówił – mógłby być obojętny na proces budowy Europy, będąc od wieków zakorzeniony w narodach, które ją tworzą i które pewnego dnia poprowadził do chrztu, w narodach, dla których wiara chrześcijańska jest i pozostanie jednym z elementów składowych ich tożsamości”. Ks. dr Skielczyński podkreślił zjawisko uniwersalizmu chrześcijańskiego i miejsce w nim Polski. Jego zdaniem dla Polaków sprzed 1000-lecia pierwszym ważnym wydarzeniem był Zjazd Gnieźnieński, podczas którego odbył się Synod Kościelny, na którym powołano pięciu biskupów, uczczono Św. Wojciecha – pierwszego współpatrona idei zjednoczeniowych, a cesarz Otton III przedstawił swoje uniwersalistyczne koncepcje europejskie, w których znalazła się chrześcijańska Polska. Stąd rodzi się pytanie, czy można podejmować procesy zjednoczenia i budowy nowej Europy bez jej tradycji chrześcijańskich?

Prof. dr hab. Jan Sobczak mówił o kształtowaniu się idei i instytucji samorządowych w państwach europejskich. Zwrócił uwagę na rosnącą rolę i wzrost kompetencji samorządów we wszystkich krajach Europy, jako warunku budowy społeczeństw obywatelskich. Tendencje te, jak podkreślił referent, sprzeczne są z panującym jeszcze w niektórych państwach nastawieniem centralistycznym władz państwowych. Procesy transformacji ustrojowej w krajach postkomunistycznych w tym zakresie przebiegają zbyt wolno.

W panelu historycznym głos w dyskusji zabrali: prof. A. Ajnenkiel, prof. dr hab. B. Ryś, prof. dr hab. W. Ważniewski, prof. dr hab. J. Wojtasik, dr H. Piliś. Dyskutanci wzbogacili warstwę informacyjną i interpretacyjną problemu polskich tradycji zjednoczeniowych, sięgając przy tym głęboko aż do okresu średniowiecza oraz podkreślali rolę Kościoła i religii chrześcijańskiej w procesie zjednoczenia Europy. Wskazano np. na rolę kardynała S. Wyszyńskiego i orędzia biskupów w przełamaniu impasu w stosunkach między Niemcami a Polakami.

W panelu drugim, społeczno-kulturalnym, któremu przewodniczył prof. L. Zacher, rozważania skupiono na integracyjnej roli kultury europejskiej, która znajduje się w jednym obszarze kulturowym chrześcijańskiej Europy. Prof. dr hab. A. Kiepas i dr T. Sośniak przygotowali referat pt. „Europa jako wspólnota idei, kultury i sztuki”. Podkreślili jedność i uniwersalność zjawisk kulturowych i sztuki w całej Europie. Prof. dr hab. K. Krzysztosek w referacie pt. „Integracja kulturalna kręgu europejskiego”, mówił o modelach promocji kultury w krajach europejskich, zaś prof. dr hab. F. Gołembski w referacie pt. „Środowisko kulturowe Europy Środkowej”, dokonał analizy stanu środowisk twórczych i ich

trwałego dorobku kulturowego w wymiarze światowym i cywilizacyjnym w odniesieniu do poszczególnych krajów Europy Środkowej. W dyskusji na temat kultury europejskiej i miejsca w niej kultury polskiej udział wzięli: dr K. Doktorowicz, doc. dr hab. M. Karwat, doc. dr hab. T. Klementewicz, dr J. Przeor-Pastuszak.

Trzeci panel, teoretyczno-polityczny, któremu przewodniczył prof. F. Golemski, zajął się szczególnie ważnymi współcześnie problemami idei i praktyki integracji europejskiej.

Pierwszy referat wygłosił prof. L. Zacher, dokonując analizy relacji takich zjawisk jak: integracja a dezintegracja, regionalizacja a globalizacja świata. To globalne, uniwersalistyczne ujęcie zjawisk europejskich pozwoliło, jak się wydaje, zrozumieć pewne ogólnoświatowe procesy zachodzące w samej Europie, oraz obok tendencji uniwersalnych także swoistą specyfikę starego kontynentu. Prof. dr hab. W. Mieszalski w referacie pt. „Integracja europejska a równowaga sił”, dokonał oceny strategicznego położenia Europy i jej miejsca w globalnej strategii NATO oraz miejsca w teatrach operacyjnych USA.

W dyskusji na te tematy głos zabrali: prof. dr hab. E.J. Pałyga, dr D. Piontek, mgr W. Misiuda.

Ostatniemu panelowi, ekonomicznemu, przewodniczył prof. dr hab. Z. Madej. Dotyczył on barier, szans i prognoz gospodarczych nowej zjednoczonej Europy. Autorzy referatów podjęli następujące kwestie szczegółowe: prof. Z. Madej – „Spontanizacja vs. konstruktywizm integracji europejskiej”, prof. dr hab. S. Szwedowski – „Model gospodarki a możliwość integracji z Europą Zachodnią”, prof. dr hab. T. Przeciszewski – „Koncepcja systemowa społecznej gospodarki rynkowej jako formuła wejścia krajów postsocjalistycznych do U.E.” i prof. dr hab. A. Jasiński – „Europejska współpraca naukowo-techniczna a Polska”. Wszystkie referaty były poparte szczegółowymi analizami ekonomicznymi oraz bogatą statystyką. W dyskusji głos zabrali: prof. Z. Madej, prof. A. Ajnenkiel, prof. T. Przeciszewski. Referaty i dyskusja wskazały na istnienie ogromnych barier prawno-ekonomicznych i naukowo-technicznych, utrudniających integrację naszego kraju z Europą.

Wnioski wynikające z dyskusji postawiły więc pod znakiem zapytania sam termin i realność integracji, które uznano za zbyt optymistyczne – oczywiście biorąc pod uwagę wymiar ekonomiczny, a nie polityczny czy wojskowy.

Obrady sesji podsumowali prof. W. Balcerak i prof. L. Zacher, wskazując z jednej strony na ogromną potrzebę integracji, z drugiej na istniejące i rodzące się coraz to nowe procesy dezintegracyjne. Podnieśli także problem znacznych rozbieżności dążeń ambitnych, ale reprezentujących niski stan świadomości europejskiej polityków poszczególnych narodów. Zauważyli ponadto, iż część z tych narodów jest jeszcze na etapie wstępnego rozwoju świadomości narodowej, a więc na etapie poszukiwania i budowy własnej tożsamości.

Piotr Matusak